

Medborgarsamtal

under pandemin

Därför är det goda samtalet så viktigt

År 2020 går till historien som en vändpunkt, där alla på något sätt påverkas av coronapandemin. Pandemin utmanar oss och det vi tar för givet, som att krama om varandra, resa, få besök från andra länder och från nära och kära. Den sätter också press på den åländska ekonomin.

Runtom i världen har man under pandemin insett hur viktigt det är att samtala om samhällets väg framåt. Därför tycker vi det är naturligt att ta chansen att superladda den åländska demokratin genom att samtala om vad vi lärt oss av pandemin, både som samhälle och som individer. Gör vi saker på ett annat sätt, prioriterar vi annorlunda? Och hur har de nya sätten och prioriteringarna fungerat?

För att samla in tankar om hur Åland kan gå stärkt ur krisen tillsatte landskapsregeringen tre idéutvecklingsgrupper. Vi ser deltagarna i de medborgarsamtal som hölls i september som den fjärde viktiga gruppen att ta sig an de här frågorna.

De som deltagit i samtalen är positiva till att landskapsregeringen och övriga medaktörer i bärkraft.ax tar initiativ till ett gott samtal med ålänningarna. Alla de som deltagit aktivt eller lyssnat har varit eniga om en sak: medborgarsamtal borde vara ett stående inslag i den åländska demokratin och fler borde få en chans att delta. Det goda samtalet har ett egenvärde i sig.

Av samtalen lärde vi oss också att de allra flesta klarar av att se både negativa och positiva sidor av den situation vi befinner oss i. En möjlighet består i att vi tillsammans kan lämna det som varken tjänar samhället eller oss som individer bakom oss och istället utveckla det som nu kommer.

Med örat mot marken, handen på hjärtat och is i magen,

Alfons Röblom, utvecklingsminister

Annika Hambrudd, utbildnings- och kulturminister

Petra Granholm, vice ordförande i Utvecklings- och hållbarhetsrådet

Om behovet av samtal

Våren 2020 uppstod ett behov av att få med ålänningarna i diskussionen om Ålands utveckling under och efter coronakrisen. Landskapsregeringen och de andra medaktörerna i nätverket bärkraft.ax tog därför gemensamt initiativ till och arrangerade ett antal medborgarsamtal. Utgångspunkten var en övertygelse om att samtal människor emellan kan fungera som ett vaccin mot polarisering och ett sätt att fördjupa demokratin.

Samtalen, som genomfördes under september månad, har även fungerat som en övning för både samtalsledare och deltagare att bli bättre samtalspartners. Initiativet till medborgarsamtalen vilar också på en vilja att skapa

långsiktiga och återkommande strukturer där människor i det åländska samhället involveras i samhällsutvecklingen. Det här är en del av visionen för det hållbara samhälle Åland strävar efter att vara – där alla människor inkluderas och ges möjlighet att påverka beslut som rör dem.

Totalt genomfördes tio fokusgruppssamtal och öppna samtalstillfällen anordnades i Mariehamn, Godby, Brändö och Föglö. För att få en bred representation och perspektiv från både unga, äldre, personer med funktionsvariationer och inflyttade arrangerades även målgruppspecifika samtal. Syftet var att involvera människor i diskussionen om hur Åland bör utvecklas under och efter coronakrisen – vilka vanor, aktiviteter och verksamheter vi vill bevara som de var innan pandemin, vilka vi vill utveckla framåt och vilka vi inte behöver återupprätta alls. ✂

Krisen för med sig både gott och ont

Vad kom då fram under samtalen? Förstås har coronakrisen fört med sig mycket negativt, som ökad oro, rädsla och misstänksamhet människor emellan. Men det finns en uppsida av allt negativt som har hänt, till exempel att nästan alla upplevt Åland som en särskilt trygg plats under coronakrisen.

Den sociala distanseringen har utmanat flera av våra ”normala” vanor och beteenden. För vissa har framför allt det begränsade umgänget med de allra närmaste varit tufft. Äldre har inte haft möjlighet att umgås med barn och barnbarn, men även yngre har saknat sina äldre släktingar eller vänner. Inställda fritidsaktiviteter har gjort det svårare att odla sina intressen och upprätthålla sociala relationer.

”

Det mest besvärliga var att aktiviteter för oss äldre ställdes in. I det här skedet av livet har vi valt de aktiviteter vi verkligen vill syssla med.

De stängda gränserna har inneburit att många upplevt en minskad personlig frihet. På samma gång har det minskade resandet inneburit en andningspaus för miljön. Människor saknar att resa, men det har blivit tydligare vad som verkligen är ”nödvändigt” resande och att en omställning för att förbättra miljön faktisk är möjlig.

”

Misstron mot andra nationaliteter ökar när man inte träffar dem. Svenska bilar på Sparhallens parkering gör att man funderar på om man kan gå in överhuvudtaget fastän man inte är en sådan person egentligen. Pandemin sätter sig i huvudet. De primitiva instinkterna kommer fram mer än någonsin.

Flera har också upplevt minskad stress, ett lägre tempo i samhället och färre “måsten” under pandemin. Det har funnits mer tid till eftertanke, familjer har umgåtts mer, hemmaprojekten har varit fler, många har tillbringat mer tid ute i naturen och det har blivit vanligare att “hemestra”. Många har en förhoppning om att det lugnare tempot ska prägla det åländska samhället även i framtiden.

”

Det har funnits lite mer tid att fundera. Lite paus. Det väckte tankar om vad som är viktigt här i livet.

Under vårens undantagstillstånd blev det vanligt att arbeta på distans och digitala lösningar gjorde det även lättare att underhålla sociala relationer. Alla fysiska möten går inte att ersätta med digitala, men en positiv sak med att fler möten hållits på distans är att det blivit lättare för många att delta, inte minst för dem som bor i skärgården. Därför tycker många att det även efter pandemin ska vara självklart att möten, seminarier och utbildningar erbjuds digitalt samt att det även i fortsättningen ska gå att arbeta på distans.

”

Som skärgårdsbo har det varit fantastiskt att kunna delta i seminarier och föreläsningar utan att behöva resa. Allt borde även i fortsättningen göras digitalt, för de som bor längre bort.

För många ungdomar har pandemin varit omvälvande. Våren och sommaren innebar undervisning på distans, begränsat resande, minskat umgänge och inställda aktiviteter. De äldre har uppskattat att samhället prioriterat dem och andra riskgrupper, men de har samtidigt levt med en rädsla att bli smittade, en begränsad rörelsefrihet, inställda fritidsaktiviteter och en avsaknad av nära och kära. ✕

Det här kan vi **göra nu**

Så hur kan Åland utvecklas under och efter pandemin? En vanlig åsikt är att samhället kan göra mer för att mildra den rädsla, oro och misstänksamhet som infinner sig hos människor i samband med kriser, och som leder till minskad tillit människor emellan och i samhället i stort. Det upplevs särskilt viktigt att samhället ger stöd till grupper som är utsatta. Det framgår även hur viktigt det är att säkerställa att människor har tillgång till mötesplatser, särskilt i kristider.

”

Vi måste tänka på att smittan kommer att komma, så vi behöver fundera på dessa frågor nu. Och jag hoppas att skolorna håller öppet och att vi här på Pelaren kan hålla öppet, det här är en nödvändig verksamhet. Det märktes när vi stängde, då slogs benen undan för mig i alla fall.

Det finns också en oro bland deltagarna i samtalen över hur ekonomin och enskilda människor påverkas av pandemin, och här efterlyser många en långsiktighet i de ekonomiska åtgärder som vidtas. Att ha ett arbete eller annan sysselsättning är viktigt för att inte hamna i utanförskap och utsatthet och för att de dels skapar ekonomisk trygghet, dels bidrar till en känsla av tillhörighet och mening.

Flera deltagare anser också att pandemin skapar ett bra läge för att vidta olika åtgärder som leder till en bättre miljö. Många anser att det är rimligt att resandet minskar, men behovet av att röra sig utanför Åland och att möta nya kulturer kvarstår. Om fler reser mer i närregionen under

och efter pandemin innebär det en möjlighet för Åland. Pandemin har gjort att det lokala fått allt större fokus, vilket inneburit att det åländska värderas högre och att konsumtionsvanorna har blivit mer lokala. Därför är det fortsatt viktigt att stärka förutsättningarna för närproduktion, närkonsumtion och närturism på Åland.

”

Det har funnits en motsättning till grön omställning men nu ser man hur pandemin har påverkat miljön. Och man ser att vi kan påverka.

De nya digitala kunskaperna och rutinerna som vuxit fram under pandemin bör både förfinas och utvecklas. Olika grupper i samhället, som annars inte kunnat delta i fysiska möten eller vissa aktiviteter tidigare, ges ökad delaktighet när digitala alternativ erbjuds. Mer digitalt när det passar!

Som samhälle kan vi ta med oss erfarenheter från pandemin och vara bättre rustade vid kommande kriser. Det kan handla om att upprätta en krisplan eller planer för hur generella rekommendationer och restriktioner kan målgruppsanpassas. Vid kommande kriser efterfrågas mer nordiskt samarbete än vad man uppfattat har varit fallet under coronakrisen.

Avslutningsvis uppskattade deltagarna samtalen. Det upplevdes positivt att både få berätta om egna erfarenheter och att få ta del av andra människors upplevelser och hur de påverkats av pandemin. Det fanns en tydlig önskan att det anordnas fler inkluderande mötestillfällen. Att höra människor - inte minst unga - rutinmässigt i frågor som rör samhällets utveckling är fortsatt efterfrågat. ✕

Genomförda medborgarsamtal

15/9	Stadsbiblioteket i Mariehamn och Finströms bibliotek	21/9	Restaurang Seagram i Föglö
16/9	Klubbhuset Pelaren, Yrkesgymnasiet och ABF-huset i Mariehamn	22/9	Stadsbiblioteket i Mariehamn
18/9	Röda Korsgården	23/9	Ålands Lyceum
		24/9	Brändö skola